

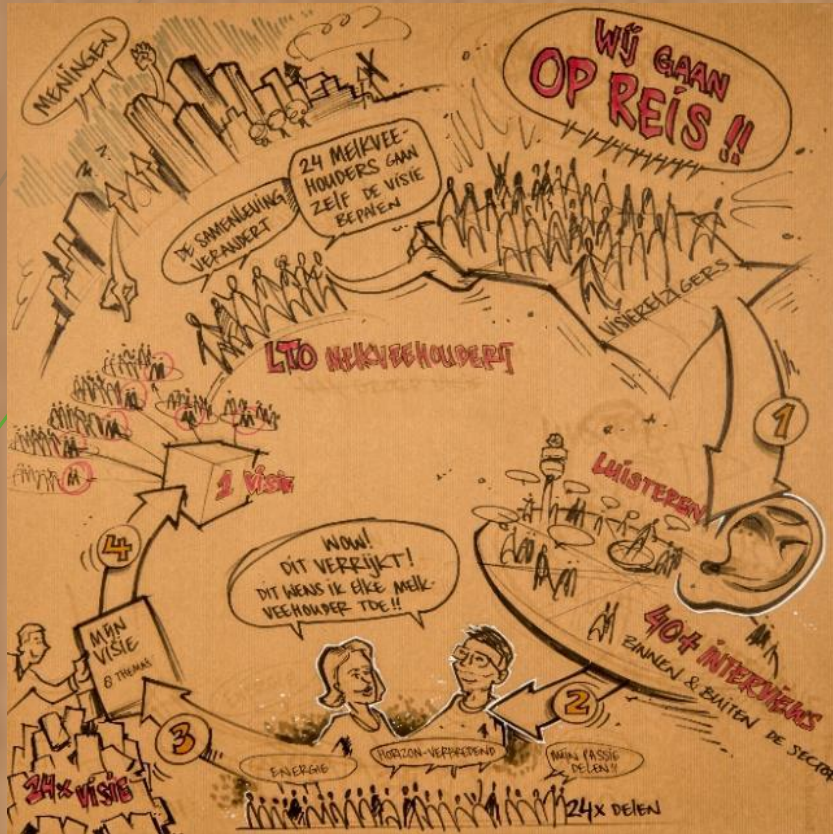
Toekomstvisie melkvee- houderij 2025

LTO visie gemaakt
door 24 melkveehouders

“Samen naar een nieuwe Wij”

Werken aan visie

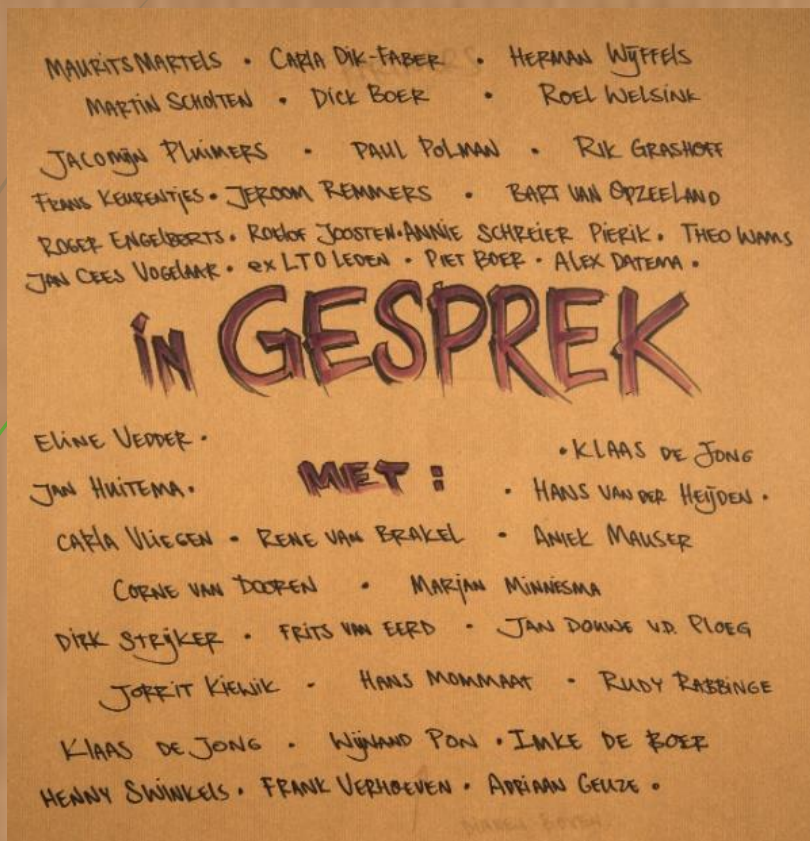

24 leden zijn samen op visie reis gegaan. In iets meer dan 100 dagen hebben zij hun visie gevormd. Deze visie hebben ze gemaakt voor de vakgroep melkveehouderij van LTO.

Onze visie kijkt naar 2025. De visie geeft aan waar we dan samen willen staan. Dit geeft aan in welke richting we ons als sector willen ontwikkelen.

Wij zijn op zoek gegaan naar een visie met aantrekkings- en draagkracht. Een visie die een aantrekkelijke toekomst schetst voor collega melkveehouders én voor partijen om ons heen.

Onze Reis

De visie is gevormd door gesprekken. Gesprekken met 40 personen van binnen én buiten de melkveehouderij, met zo'n 200 collega melkveehouders en natuurlijk met elkaar.

De gesprekken waren inspirerend en hebben onze blik verbreed. We zijn verrast door het aantal mensen dat écht geïnteresseerd is in de toekomst van onze sector.

De gesprekken gaven ons meer zicht op hoe mensen en organisaties de melkveehouderij in Nederland beleven. Wij zien veel mogelijkheden tot samenwerking met deze partijen.

Onze visie in een notendop

Diversiteit als kracht

Ondernemerschap helpt ons bewegen in een steeds sneller veranderende wereld. In 2025 benutten we onze diversiteit daarbij als kracht: Diversiteit niet als vrijbrief om te doen wat je zelf wilt, maar als ondernemersruimte om dát bij te dragen wat het best bij jou en je bedrijf past. Zo werkt ieder vanuit eigen kracht en komen we samen tot het beste resultaat.

Van waarde in de samenleving

Als melkveehouders staan we midden in de samenleving. In 2025 wordt de sector herkend en erkend vanwege de bijdrage die we leveren aan die samenleving. Wij zijn internationaal koploper voor gezonde en duurzame voeding en dragen zorg voor landschap en natuur.

Circulair ondernemen

De melkveehouderij denkt en doet in kringlopen. Wij werken aan gesloten kringlopen, verantwoorde mestplaatsing, minimale emissies, efficiënt gebruik van grondstoffen en hoge meerwaarde. In 2025 leveren we met praktische oplossingen onze bijdrage aan gezonde bodem, omgeving en klimaat. We weten dat op nieuwe manieren, om te zetten in meerwaarde voor onze bedrijven

Staan voor toekomst

LTO staat met haar leden voor toekomst. Vanuit een sterke band met de leden en een heldere visie en strategie, maakt ze heldere keuzes. Als een spin in het web werkt LTO actief samen met anderen aan realisatie van haar visie. Samen met de leden zorgt LTO voor heldere communicatie en een zichtbare melkveehouderij. LTO werkt actief "samen naar een nieuwe Wij".

Diversiteit als
kracht

Circulair
ondernemen

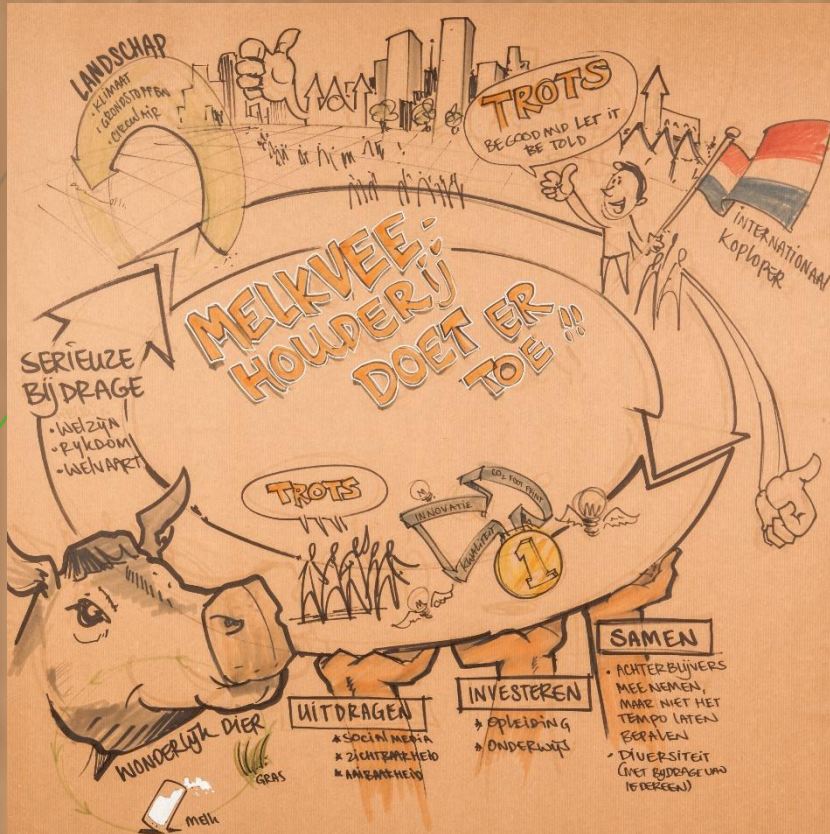
Staan voor
toekomst

Van waarde
in de
samenleving

Onze visie

Waarde & Trots

Als melkveehouders staan we midden in de samenleving. In 2025 zijn we op veel manieren van waarde in die samenleving. Dat wordt gezien en gewaardeerd.

Wij doen er toe. De sector is internationaal koploper voor gezonde en duurzame voeding en draagt zorg voor bodem, landschap en natuur. De koe is het wonderlijke dier dat gras verwerkt tot melk.

We doen goede dingen en daar zijn we trots op. Dat vertellen we zelf en wordt óók door anderen uitgedragen.

Be good, tell it and let it be told.

Ambities Waarde & Trots

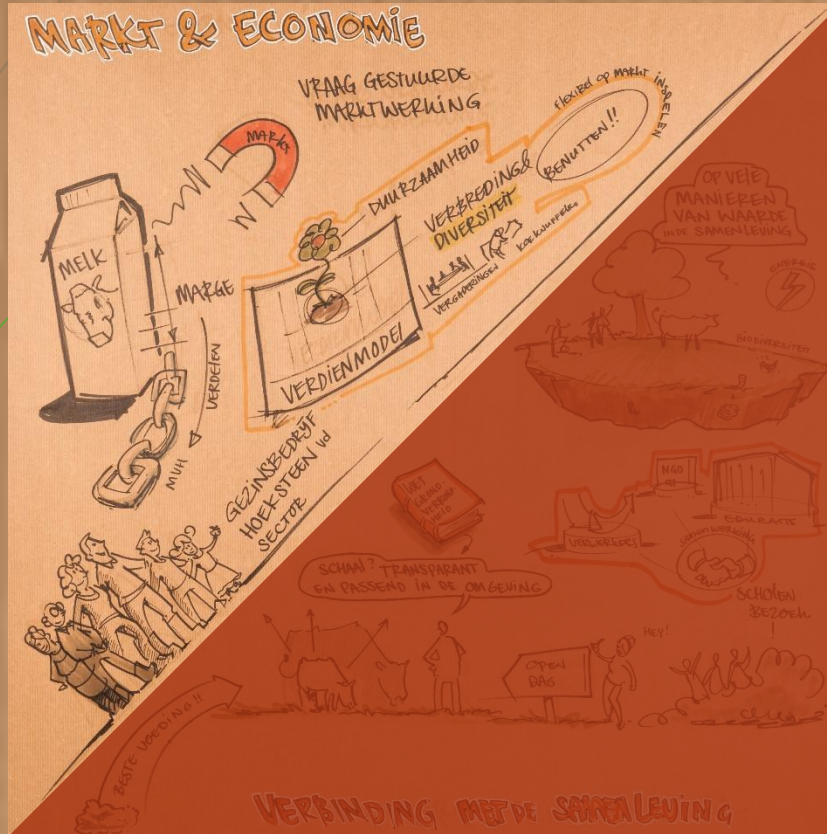
Een sector om trots op te zijn

- In 2025 draagt elke melkveehouder actief de waarden en trots van de melkveehouderij uit. Met ruimte voor diversiteit aan melkveehouders en bedrijven.
- We zijn trots op alle aspecten van ons vak: dieren, land, natuur, bedrijven, producten, op onszelf en op onze diversiteit.
- Die trots wordt gedeeld in de omgeving. Burgers en consumenten herkennen onze bijdrage en dragen die ook uit.

Een sector die samen werkt

- De sector investeert in de toekomst door samen te werken met anderen.
- Er is ruimte voor voorlopers. Zij worden ondersteund en in het zonnetje gezet.
- Ondernemers die moeite hebben om ontwikkelingen bij te houden, worden geholpen, maar bepalen niet het tempo.

Markt & Economie

De melkveehouderij is ook in 2025 een sterke sector met een gezond rendement. Melkveehouders maken samen met de zuivelsector producten van de hoogste kwaliteit en voedingswaarde.

We doen dat voor de Nederlandse consument en het buitenland. De sector is daarmee van economisch belang.

De toekomst van de sector vraagt om de toestroom van jonge ondernemers. Mogelijkheden voor bedrijfsovername worden versoepeld.

Ambities Markt & Economie

We staan voor eerlijk inkomen en duurzaam rendement

- Melkveehouders verdienen een goed inkomen en rendement op het vermogen. Dit geldt voor alle typen bedrijven.

We ontwikkelen duurzame verdienmodellen

- De melkveehouderij investeert zelf om goede en vernieuwende verdienmodellen te vinden waarmee duurzaamheidsprestaties ook economisch worden gewaardeerd.
- Melkveehouders investeren in onderzoek en innovatie.

Vraag gestuurd voor een internationale markt

- Melkveehouders zijn in 2025 gewend om vraaggestuurd te werken. Flexibel spelen ze in op wat de markt vraagt.
- We produceren voor de (inter)nationale en de niche markten. We zijn daar onderscheidend.
- De zuivel die wij produceren is van de hoogste kwaliteit en de voedselveiligheid is maximaal geborgd.

Het gezinsbedrijf blijft de hoeksteen van de melkveehouderij

- De mogelijkheden voor jonge ondernemers om een (steeds kapitaal intensiever) gezinsbedrijf over te nemen, worden versoepeld.

Verbonden met de Samenleving

Als melkveehouders staan we midden in de samenleving en zijn daarin van waarde.

We ondernemen in een dichtbevolkt land. Melkveehouders beheren een groot deel van het agrarisch gebied. Een gebied dat door de rest van de samenleving wordt gebruikt om te reizen, wonen en recreëren.

De melkveehouderij is zich bewust van de verantwoordelijkheid die dat met zich meebrengt. Ze laat zien wat ze doet, en is open en transparant.

Ambities verbonden met de Samenleving

We zijn open en transparant

- Elke melkveehouder levert een bijdrage aan de transparantie en zichtbaarheid van de sector. Ook in de stedelijke omgeving wordt de melkveehouderij goed in beeld gebracht.
- In 2025 bezoekt ieder kind tijdens de lagere schooltijd tenminste één maal een melkveehouderij bedrijf.

Integer handelen staat centraal.

- Melkveehouders die door hun handelen het sector imago beschadigen worden daar op aangesproken.

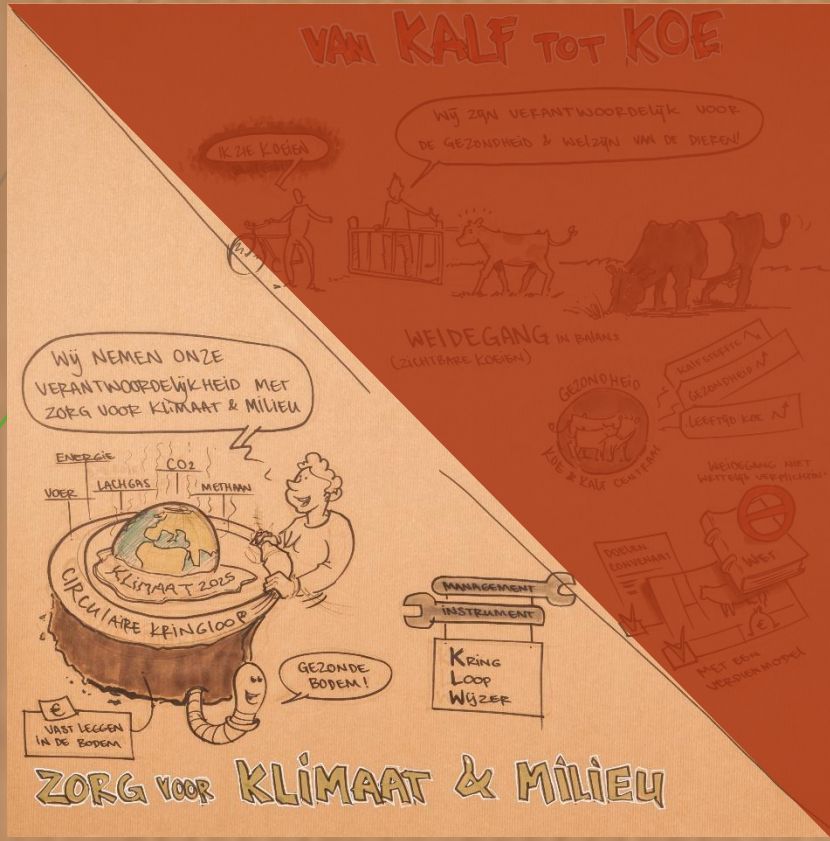
Van waarde in de samenleving

- Melkveehouderij is zichtbaar van waarde. Wij zijn internationaal koploper voor gezonde en duurzame voeding en dragen zorg voor landschap en natuur.
- We laten dit zien met o.a.: productie van goede zuivel, duurzame energie, schone lucht en meer biodiversiteit, via open dagen en bedrijfspresentaties, lokale verkoop van zuivel, en sport en recreatie.

We werken samen

- Melkveehouders werken actief samen met zuivelverwerkers, ngo's en onderwijs om de verbinding met samenleving en consument te vergroten.

Klimaat, Bodem & Milieu

De melkveehouderij beheert een groot oppervlak van het Nederlandse landschap. Met ons handelen hebben we effect op de bodem, de omgeving en dat landschap.

We nemen onze verantwoordelijkheid bij de aanpak van het klimaatprobleem, de daling van de bodemvruchtbaarheid en de druk op biodiversiteit.

Circulair ondernemen staat centraal. De melkveehouderij denkt en doet in kringlopen. In 2025 leveren we met praktische oplossingen onze bijdrage aan gezonde bodem, omgeving en klimaat.

Ambities Klimaat, Bodem & Milieu

De melkveehouderij onderneemt circulair

- In 2025 sluit de melkveehouderij regionale kringlopen op het gebied van voer en mest optimaal. Evenwichtsbemesting is daarbij belangrijk.
- We kiezen voor krachtvoerbronnen uit de regio en maken gebruik van reststromen uit de humane voeding.
- Met de Kringloopwijzer als een management instrument brengt elk bedrijf aantoonbaar in beeld hoe hoog de efficiëntie van mineralen gebruik en de reductie van verliezen zijn.

De melkveehouderij heeft zorg voor klimaat en milieu

- De melkveehouderij produceert energieneutraal,
- We versterken onze bijdrage aan de oplossing van het klimaatprobleem door meer koolstof langdurig vast te leggen in de bodem.
- In 2025 is de melkveehouderij koploper in het reduceren van emissies.

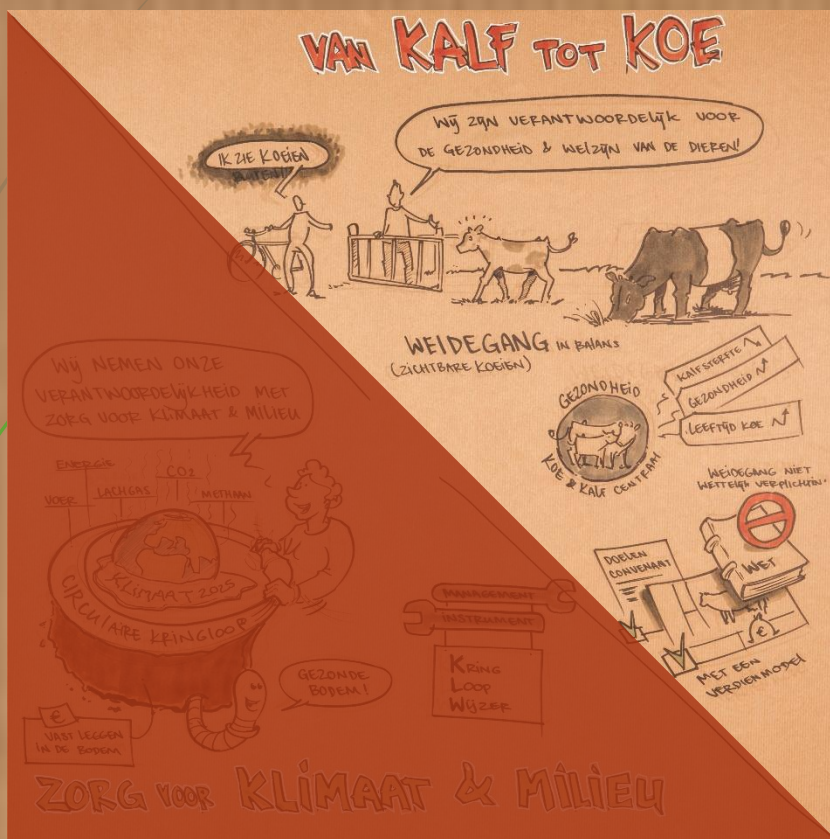
De melkveehouderij staat voor een gezonde bodem

- Elk bedrijf vergroot de kwaliteit van de bodem van de grasland- en voedergewaspercelen.
- In 2025 gebruikt de melkveehouderij groene meststoffen die een aanzienlijk deel van het kunstmest gebruik vervangen.
- De sector ziet het belang van grasland en realiseert voldoende blijvend grasland.
- We verhogen het gehalte organische stof in de bodem.

De melkveehouderij onderneemt met natuur

- Elk melkveebedrijf draagt bij aan het vergroten van de biodiversiteit, waarbij de diversiteit aan bedrijven en regio's optimaal wordt benut.

Van Kalf tot Koe

We zijn als melkveehouders verantwoordelijk voor de gezondheid en het welzijn van onze dieren, van kalf tot koe.

Dat doen we met goede verzorging, huisvesting en voeding van onze dieren.

We herkennen de toenemende aandacht vanuit de samenleving voor gezondheid, welzijn en zichtbaarheid van onze dieren. Daarom blijven we werken aan die goede verzorging en zichtbaarheid van onze dieren.

Ambities van Kalf tot Koe

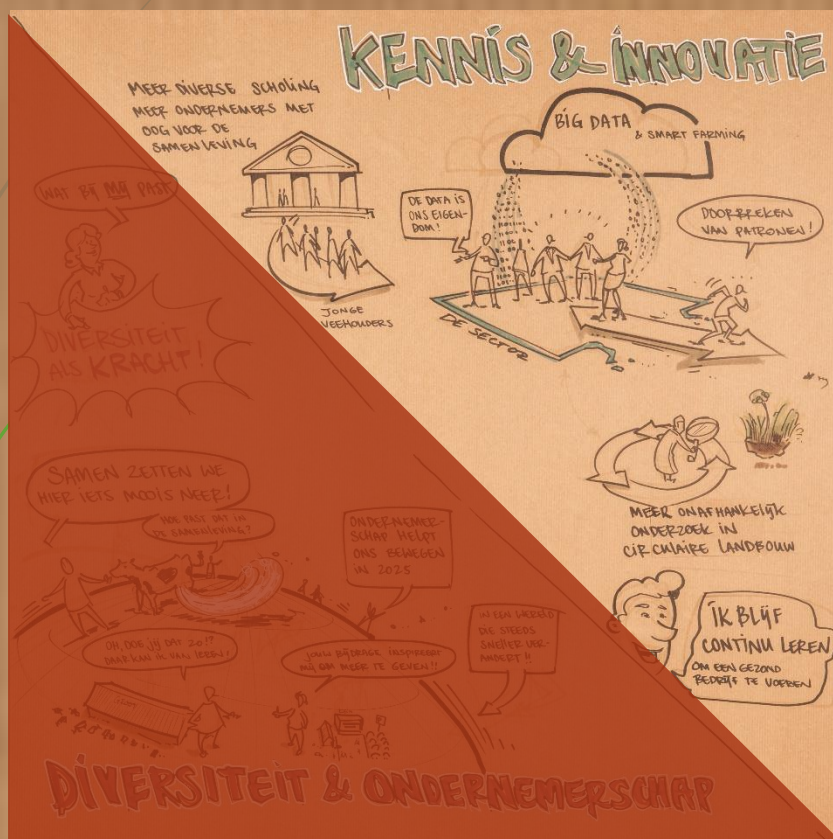
De melkveehouder is verantwoordelijk voor gezondheid en welzijn van zijn dieren

- Goede gezondheid en welzijn staat op elk bedrijf centraal en melkveehouders kunnen dat zichtbaar maken.
- Sectoraal neemt kalversterfte af en neemt de leeftijd van koeien toe.
- Het gebruik van antibiotica blijft onder de afgesproken streefwaarden.
- Met gerichte bestrijdingsprogramma's worden dierziekten en zoönosen actief bestreden.

Weidegang hoort bij onze sector

- Weidegang is van belang voor de hele sector en is een keus van de individuele ondernemer.
- Weidegang moet passend worden beloond en mag niet worden verplicht. Dat is in ieders belang.
- Samen realiseren we de doelstellingen uit het convenant weidegang. Dit doen we met actieve bewustwording en meer stimulansen.
- Alle melkveehouders leveren een bijdrage aan de zichtbaarheid van hun dieren, in de stal of in de wei.

Kennis & Innovatie

Veranderingen in technologie, markt en maatschappij gaan steeds sneller. De melkveehouderij blijft innoveren om daar op in te spelen.

Onafhankelijk onderzoek en goed onderwijs blijven nodig, beter aansluitend bij de toenemende diversiteit aan bedrijven en bij ontwikkelingen in de maatschappij.

De melkveehouderij investeert in ontwikkeling van praktijkkennis. Kennis delen op praktijkniveau wordt versterkt.

Onze sector blijft daarmee toegankelijk en aantrekkelijk voor jonge ondernemers.

Ambities Kennis & Innovatie

Meer diversiteit in onderwijs, advies en onderzoek

- De sector investeert samen met anderen in meer onafhankelijk onderzoek.
- Het agrarisch onderwijs richt zich meer op de diversiteit binnen de melkveehouderij en op vragen vanuit van de samenleving.
- Vaste routines en patronen moeten doorbroken worden.

Kennis tussen bedrijven wordt actief gedeeld

- Kennis wordt in de melkveehouderij meer actief gedeeld, met eigentijdse vormen van fysieke en virtuele leer sessies.

Boer is baas over eigen data

- Gegevens van het bedrijf zijn van waarde voor de hele keten. Melkveehouders blijven baas over eigen data. Voor bedrijfseigen data wordt niet, na bewerking door derden, opnieuw betaald.

Nieuw onderzoek

- Onderzoek en innovatie sluiten aan bij de ambities in deze visie.
- Daarvoor is o.a. onderzoek gewenst naar circulair ondernemen en de betekenis voor de melkveehouderij van trends naar meer plantaardig eiwit in het humane voedingspatroon.

Ambities Diversiteit & Ondernemerschap

Diversiteit als kracht van de sector

- ▶ De melkveehouderij koestert en versterkt de diversiteit tussen bedrijven en ondernemers.
- ▶ Iedere melkveehouder en elk bedrijf levert een aantoonbare positieve bijdrage aan de sector als geheel.
- ▶ De diversiteit in bedrijven en verdienmodellen maakt de melkveehouderij aantrekkelijk voor nieuwe boeren.

Melkveehouden is een leven lang leren

- ▶ Melkveehouders investeren in de verdere ontwikkeling van hun ondernemerschap.
- ▶ Leren vindt plaats op verschillende manieren die aansluiten bij verschillende leerstijlen van melkveehouders.

Twée open vragen

Er zijn nog twee onderwerpen met open vragen: grondgebondenheid en schaalvergroting en intensivering. Hier kwam de groep niet volledig tot een gedeelde ambitie. Op deze onderwerpen wordt weliswaar veel gedeeld, maar zijn er verschillende visies en ambities voor invulling. De gedeelde visie en de dilemma's worden aan de vakgroep meegegeven voor de vorming van het beleid

Grondgebondenheid

Gedeeld:

- Sectoraal zijn we grondgebonden. Op bedrijfsniveau zijn er grote verschillen. We zijn als melkveehouderij verantwoordelijk voor de hele kringloop van voer en mest. We maken onze kringloop prestaties inzichtelijk en werken continu aan het verbeteren van de efficiency van de kringlopen. Kringlopen moeten verantwoord worden gesloten, en daarbij moet ruimer worden gekeken dan de grens van het bedrijf inclusief gepachte grond.

Dilemma:

- Willen we dat er grenzen worden gesteld aan de afstand waarover de kringloop gesloten wordt? En zo ja hoe groot moet deze zijn?

Schaalvergroting en intensivering

Gedeeld:

- Bedrijfsontwikkeling en groei moeten mogelijk blijven. Daarbij moet de omvang van het bedrijf altijd passen in de (fysieke en sociale) omgeving. Excessieve groei moet worden voorkomen.

Dilemma:

- Willen we extra inspanningen vragen van groter groeiende bedrijven, of is dat al het geval vanuit de wet
- Willen we dat er een grens wordt gesteld aan de productie intensiteit op een bedrijf? En zo ja hoe?

Rol van LTO

Wij zien een mooie toekomst voor de melkveehouderij. LTO en haar leden staan voor die toekomst. Een sterke verbinding met de leden is daarbij cruciaal.

LTO zorgt voor heldere communicatie en een zichtbare melkveehouderij. Samen maken we onze inspanningen en bijdragen voor iedereen zichtbaar.

LTO gaat deze visie waarmaken en pakt daarin een heldere, pro-actieve en kritische rol. Als een spin in het web werkt ze actief samen met de leden én met partijen om ons heen. LTO werkt actief "samen naar een nieuwe Wij".

Ambities rol LTO

LTO staat voor toekomst

- ▶ LTO staat voor de toekomst van de sector en het belang van boeren. Een sterke binding met leden is daarbij cruciaal.
- ▶ Voorlopers krijgen aandacht en ruimte. Voor achterblijvers wordt gezorgd, maar zij bepalen niet het tempo van het collectief.

LTO organiseert communicatie

- ▶ LTO versterkt haar lobby in de regio, den Haag en Brussel en spreekt daarbij met één stem.
- ▶ LTO bundelt de sector communicatie pro-actief naar de media.
- ▶ Leden worden ingezet om met hun eigen verhaal en trots hier mee invulling aan te geven. LTO communicatiehuis ondersteunt met trainingen en expertise.

LTO verbindt

- ▶ LTO is een spin in het web. Ze werkt actief samen met partijen binnen (o.a Zuivel, NAJK en NMV) en buiten de sector. Ze doet dit vanuit een positief kritische houding, om haar visie te realiseren.
- ▶ LTO is scherp in het ontvangen van signalen vanuit sector én omgeving.
- ▶ Ambassadeurs van de melkveehouderij worden ondersteund.

LTO staat voor wat ze zegt

- ▶ Deze visie is leidend voor het beleid. De vakgroep vertaalt deze in strategie.
- ▶ Jaarlijks rapporteert de vakgroep haar inspanningen en voortgang.

"Alleen ga je sneller, samen kom je verder"
Anton de Wit

"LTO leden denken verder!"
Bart van Berkel

"Met plezier koeien houden en verzorgen met mooi rendement"
Peter Verberne

"De Wereld om ons heen, is steeds sneller in beweging. Wil jij ook toekomst; beweeg dan met ons mee!"
Henk Kerkers

"Wees trots en laat dat zien aan Nederland"
Jolanda Keuper

"Een weidse blik verruimt het denken"
Jolle de Haan

"Eendracht maakt macht"
Theo Benning

"Verander op tijd samen"
Guido van Hoven

"Samen naar een maatschappelijke geaccepteerde en toekomstbestendige melkveehouderij, lets go for it!"
Arjan Coppelmans

"Met een diverse maar duurzame melkveehouderij naar 2025"
Gerard de Groot

"Nederland is niet klein, denk internationaal. Dichte deuren kunnen open"
Dieuwke Bakker

"Closed circle dairy farming: an enterprise for sustainable future!"
Marjan van de Wijngaard

"Meten is weten"
Bouke Meijer

"Wij zitten in het hart van de maatschappij"
Wilco Brouwer de Koning

"Geluk creëer je door je eigen visie, niet door die van een ander"
Harold Custers

"directe actie noodzakelijk voor: meer biodiversiteit, minder broeikasgassen, meer weidegang"
Hinke Bouma

"Als je loslaat wat er achter je ligt, heb je twee handen vrij om de toekomst te grijpen"
Anke Wismans

"Melkveehouderij is er voor de toekomst"
Jan ten Kate

"Ieder zijn strategie, wel dezelfde gedeelde visie"
Geke Arends

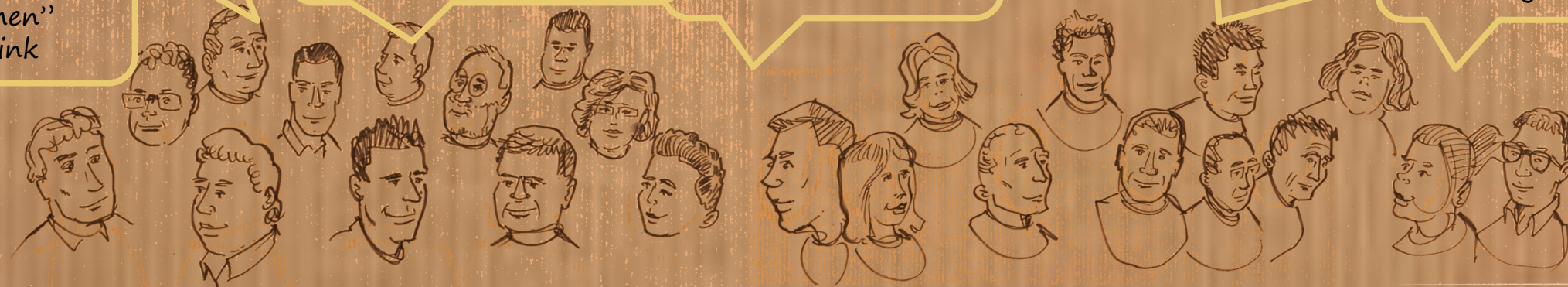
"Gevoed door trots én vanuit leiderschap pakken Wij onze verantwoordelijkheid!"
Stefan te Selle

"De kansen liggen er, je moet ze wel pakken"
Cor Bongers

"Wil je snel gaan, reis alleen. Wil je ver komen, reis dan samen"
Hans Mentink

"LTO visie: samen op reis naar buurmans kleurrijke gras"
Wilfried Groot Koerkamp

"Uitdaging? Ga voor de kansen die bij jou passen"
Jan Bosch

Toekomstvisie melkvee- houderij 2025

LTO visie gemaakt
door 24 melkveehouders

Colofon

Visiereizigers:

Anton de Wit, Anke Wismans, Arjan Coppelmans, Bart van Berkel, Bouke Meijer, Cor Bongers, Dieuwke Bakker, Geke Arends-Karssens, Gerard de Groot, Guido van Hoven, Hans Mentink, Harold Custers, Henk Kerkers, Hinke Bouma, Jan ten Kate, Jan Bosch, Jolanda Keuper, Jolle de Haan, Marjan van der Wijngaard, Peter Verberne, Stefan te Stelle, Theo Benning, Wilco Brouwer de Koning, Wilfried Groot Koerkamp.

Procesbegeleiding en eindredactie:

Onno van Eijk (Imagro) en
Maarten Vrolijk (Wageningen Livestock Research)

Projectbegeleiding:

Hendrik Hoeksema (ZLTO), Willemien van de Kandelaar (LTO Nederland) en Mirjam Schreuders (Projecten LTO Noord)

Opdrachtgever:

LTO Nederland, vakgroep Melkveehouderij

© LTO Nederland, november 2017

“Samen naar een nieuwe Wij”